

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ
УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ
ФАКУЛЬТЕТ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня Магістр
зі спеціальності 024 Хореографія

на тему: **«Використання жестової мови, як засобу збагачення
сучасної хореографічної лексики»**

Структура кваліфікаційної роботи:

- теоретична частина творчого проекту
- творчий проєкт – хореографічна композиція

«РУКИ ЩО ГОВОРЯТЬ»

виконавець:

здобувач вищої освіти рівня магістр
заочної форми навчання
Катерина МІЛЮТІНА

керівник кваліфікаційної роботи:

доцент, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри сучасної та бальної хореографії
Ольга ХЕНДРИК

Харків – 2024 р

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ. ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛУ ТА ЙОГО АНАЛІЗ.....	7
1.1. Поняття, засоби та форми невербальної комунікації.....	7
1.2. Специфіка використання руху тіла для передачі емоцій та ідей. Метод Ф. Дельсарта	10
1.3. Танець як інструмент невербальної комунікації для глухонімих людей. Метод евритмія Ж. Жака-Далькроза	16
РОЗДІЛ II. ДОСЛІДЖЕННЯ МИСТЕЦЬКИХ АНАЛОГІВ І ПРОТОТИПІВ ТВОРЧОГО ПРОЄКТУ	20
2.1. Ознайомлення та аналіз творчості Deaf west theatre.....	20
2.2. Огляд інтеграції жестової мови та інших форм невербальної комунікації у хореографії: Чжоу Лінь «Тисячорука Гуань»	25
ТВОРЧИЙ ПРОЄКТ	
РОЗДІЛ I. КОМПОЗИЦІЙНИЙ ПЛАН ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ	29
1.1. Основні характеристики хореографічного твору.....	29
1.2. Дійові особи та їхня стисла характеристика.....	29
1.3. Лібрето.....	30
1.4. Розгорнутий зміст.....	31
1.5. Драматургія.....	32
1.6. Музичний аналіз.....	32
1.7. Опис та зображення костюмів.....	35
1.8. Сценічне оформлення.....	37
1.9. Світлова партитура.....	37
РОЗДІЛ II. ПОСТАНОВЧИЙ ПЛАН ХОРЕОГРАФІЧНОЇ СЮЇТИ.....	39
ВИСНОВКИ	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	47

ВСТУП

Актуальність теми. Війна стала жорстоким випробуванням для всіх українців, особливо для людей з інвалідністю. Вона загострила проблеми ізоляції, нерозуміння та байдужості до вразливих груп населення, зокрема людей з вадами слуху та мовлення. Їхній досвід, як невидимий шрам на тілі суспільства, потребує мистецького осмислення. Хореографія дозволяє передати емоції глухонімих людей та створити універсальний образ, що символізує беспорядність і водночас внутрішню силу. Танець стає мовою, яка нагадує про мільйони людських історій, котрі не можна ігнорувати.

Під час війни глухонімі люди стикаються з подвійними бар'єрами: комунікаційними та соціальними: обмежений доступ до інформації, евакуації та допомоги. Їхні потреби часто залишаються непоміченими, а боротьба за виживання відбувається в ізоляції. Тому, у час єднання українського суспільства постає гостра необхідність звернути увагу суспільства до проблем найвразливіших, тих, хто залишається «невидимим». Сучасне хореографічне мистецтво є потужним інструментом невербальної комунікації, тому інтеграція жестової мови у хореографічну лексику не тільки збагатить танцювальні засоби вираження, але і відкриє нові можливості для інтеграції людей з вадами слуху у нову реальність соціального та культурного життя українського суспільства, що є ключовим для майбутнього гуманності та солідарності.

Мета – дослідити можливості інтеграції жестової мови як засобу невербальної комунікації в лексику сучасного танцю.

Завдання:

- Дослідити сутність та структуру невербальної комунікації.
- Проаналізувати форми рухової взаємодії, які сприяють комунікації в хореографічному просторі.
- Ознайомитись з історичними аспектами виникнення методу Дельсарта.

- Проаналізувати, як рухи, жести, динаміка і ритм впливають на сприйняття емоцій у глядачів
- Визначити зв'язок між фізичними позиціями тіла та їх символічним значенням.
- Визначити роль руху, ритму і тілесної виразності в інтеграції глухонімих у соціокультурний простір.
- Проаналізувати історію створення театру Deaf west theatre та його місію.
- Проаналізувати роль театру у формуванні інклюзивної культури.
- Проаналізувати роль синхронності, міміки, сценічного образу та ритму в постановці Джоу Лінь «Тисячорука Гуань»
- Розробити композиційно- постановчий план хореографічної композиції

Об'єкт – танець як засіб передачі внутрішнього стану та емоцій людини.

Предмет – інтеграція жестової мови як засобу невербальної комунікації у танець contemporary.

Методи дослідження обраної теми:

1. Аналітичний метод - для аналізу літератури, наукових праць, відеоматеріалів постановок і хореографічних технік. Що дозволить виокремити ключові аспекти впливу руху, ритму, міміки й жестів на емоційне сприйняття та комунікацію.

2. Метод спостереження - аналіз хореографічних постановок, виступів і творчих експериментів, зокрема постановки «Тисячорука Гуань». Спостереження за синхронністю, ритмікою, мімікою та їх впливом на глядача дозволяє зробити висновки про ефективність невербальної комунікації.

3. Дедуктивний метод - для переходу від загальних теоретичних положень (особливостей невербальної комунікації та руху) до аналізу

конкретних прикладів, таких як: метод Дельсарта, творчість Джоу Лінъ та Deaf West Theatre.

4. Аналітичний метод - для поглибленого дослідження зв'язку між фізичними позиціями тіла, рухами, їх символічним значенням і впливом на глядача. Цей метод також допомагає виокремити місію й роль театру в формуванні інклюзивної культури.

5. Аналіз сучасних інклюзивних проєктів

6. Міждисциплінарний метод – для поєднання досвіду окремих наук

Практичне значення: отримані висновки та теоретичний матеріал можна застосувати у творчій діяльності балетмейстерів сучасного танцю, а також використовувати для подальших наукових досліджень у сфері інклюзивного мистецтва та невербальної комунікації.

Структура та обсяг магістерської роботи складається зі вступу, двох розділів теоретичної частини та двох розділів творчого проєкту, висновків, списку використаних джерел – 35 найменувань. Повний обсяг роботи складає 47 сторінок.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ. ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛУ ТА ЙОГО АНАЛІЗ

1.1. Поняття, засоби та форми невербальної комунікації

Невербальна комунікація — це взаємодія між індивідами, спрямована на передачу інформації без використання мовних засобів, шляхом образів, інтонацій, жестів, міміки тощо.

Звертаючись до робіт Ч. Дарвіна, М. Аргайла та К. Бердвіста, які зробили важливі внески в розуміння невербальної комунікації та руху. Їхні праці закладають теоретичний фундамент для дослідження рухів як засобу передачі емоцій і сенсів, що є важливим у контексті хореографії, зокрема для глухонімих людей.

Ч. Дарвін у своїй праці «Про вираз емоцій у людини і тварин» досліджував, як емоції виражаються через міміку та жести у людей і тварин. Дарвін вважав, що рухи та міміка є еволюційно сформованими способами спілкування, які підтверджують, що рух може бути універсальним засобом передачі сенсів навіть без слів. Його ідеї стали основою наукового вивчення емоційної невербальної комунікації.

Майкл Аргайл зосередився на культурних відмінностях у невербальній поведінці. Наприклад, його дослідження частоти жестикуляції в різних культурах демонструють, що невербальна комунікація залежить від культурного контексту. Різниця між мінімальною жестикуляцією фінів (1 раз на годину) та максимальною активністю мексиканців (180 разів на годину) підкреслює вплив культурних норм на спосіб передачі інформації через рух.

Карл Бердвіст запропонував структурний підхід до аналізу невербальної комунікації, ґрунтуючись на ідеях лінгвістики. Його концепція про поділ рухів на елементарні одиниці, які утворюють “алфавіт рухів”, є корисною для розробки методу хореографії, де кожен жест і рух має свій “граматичний” сенс.

Таким чином, праці цих дослідників допомагають зрозуміти, як рухи та жести виконують функцію передачі інформації, емоцій та ідей.

За Алою Константиною невербальна комунікація охоплює різноманітні знаки та символи, які доповнюють або замінюють вербальне спілкування. Жести виконують кілька функцій: побутові жести полегшують щоденну комунікацію, емоційно-експресивні жести передають почуття, а символічні мають культурно закріплене значення, наприклад, перехрещення пальців як символ хреста. Ритуальні жести відіграють важливу роль у збереженні традицій, а інтимно-соціальні жести, як обійми чи потискання рук, сприяють встановленню близькості та зміцненню соціальних зв'язків [3, с. 87]. Вона також підкреслює національні особливості українських жестів, що відображають багатство народної культури, зокрема в народних танцях і звичаях праці. Вона зазначає, що жести можуть виконувати самостійну функцію, коли слова недоступні, сприяючи взаєморозумінню та збереженню національної ідентичності [3, с. 87].

Спираючись на дослідження О. Вержиховської, С. Гарькавець, Л. Кайдалової та О. Карапетової, жестова мова є потужним інструментом невербальної комунікації, який активно використовується як засіб спілкування. Вона дозволяє ефективно передавати думки та емоції, ставши універсальним посередником між людьми з різним культурним, мовним чи сенсорним фоном, і може застосовуватися в різних контекстах [33, с. 132, 34, с. 48-58, 35, с. 158-166].

За словами Тетяни Осіпової така комунікація є самостійною системою, що має особливі можливості передавати емоції та думки, викликаючи емоційний відгук у того, хто сприймає [10, с. 33]. Жестова мова дозволяє передавати складні емоції та ідеї, розширюючи виражальні засоби та роблячи їх доступними для нечуючих [4, с. 34].

У психології виділяють чотири форми невербального спілкування: кінесику, паралінгвістику, проксемику, візуальне спілкування (окулесику).

Кожна з форм спілкування використовує свою знакову систему.(
https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/4631/1/I_Kovalynska_NC_GI.pdf)

Рух тіла, є не лише засобом вираження емоцій, а й важливим елементом невербальної комунікації. Наприклад, відкрита, розслаблена поза може свідчити про довіру і відкритість, тоді як закрита, зі схрещеними руками або ногами, може вказувати на захисні механізми або незгоду. Рухи тіла можуть бути дуже специфічними залежно від соціокультурного контексту. Динаміка рухів здатна підсилювати або змінювати значення слів, створюючи додаткову комунікацію, яка не потребує мовних засобів.

У хореографії невербальні форми використовуються для створення ефективної комунікації на сцені. Наприклад, за допомогою динаміки рухів тіла (зміни швидкості, ритму або амплітуди рухів), танцівник може передавати певні емоції або соціальні сигнали . Міміка обличчя додають глибину емоціям і допомагають передати характер дійової особи.

Також потужним інструментом невербальної комунікації є просторове спілкування (проксеміка), яке включає в себе використання простору, відстані та розташування у взаємодії з іншими людьми. Цей аспект комунікації часто буває несвідомим, проте він може значно впливати на сприйняття однієї людини іншою та на результат спілкування. В хореографічному мистецтві просторове рішення твору є одним з найважливіших компонентів, який визначає його візуальний образ, динаміку та зміст. Наприклад, близькість між партнерами може символізувати інтимність, а відстань — ізоляцію чи конфлікт. Кожен жест, рух чи навіть пауза можуть нести значення, що посилює емоційний вплив твору.

Завдяки цьому розуміння невербальних елементів дозволяє хореографам створювати більш виразні та емоційно насичені композиції, а танцівникам — вдосконалювати свої комунікативні навички, що є важливим у спільній творчості та виступах [19, с. 280].

Отже, Невербальна комунікація — це потужний інструмент взаємодії, який дозволяє передавати емоції та сенси без слів. Дослідження різних учених показали, що рухи, жести і просторові рішення можуть бути зрозумілими незалежно від культури чи мови.

У хореографії ці засоби стають основою для створення емоційно насичених вистав, які говорять до глядача без жодного слова. Вони також відкривають нові можливості для взаємодії з тими, хто не може спілкуватися вербально, сприяючи інклюзивності та глибшому розумінню між людьми.

1.2. Специфіка використання руху тіла для передачі емоцій та ідей.

Метод Ф. Дельсарта

Франсуа Дельсарт (фр. François Delsarte) – відомий французький філософ, дослідник і викладач мистецтва руху. Фігура, про яку сьогодні знають небагато, але його ідеї заклали основи того, що ми зараз називаємо сучасним танцем. Цікаво, що сам він ніколи не був танцюристом. Його перші ідеї впливали здебільшого на акторів, співаків і навіть проповідників. Але завдяки учням і наступникам його праці дійшли й до танцювального світу, зробивши його одним із основоположників цього виду мистецтва.

Історія Ф. Дельсарта має досить драматичний початок. У певний момент свого життя він втратив голос, ця подія стала для нього переломною. Шукаючи відповіді у лікарів і викладачів, але не знаходячи їх, він вирішив дослідити природу цього явища самостійно. Його головна ідея полягала у створенні системи «прикладної естетики», яка базувалася на трьох основних компонентах:

1. Статика — стосується пози та рівноваги тіла.
2. Динаміка — описує рух і його взаємодію з простором.
3. Семіотика — аналізує символіку руху та його емоційний контекст.

Дельсарт вважав, що кожен наш рух і поза відображають наші емоції, і, навпаки, ці рухи можуть впливати на наш внутрішній стан. Наприклад,

розширення тіла може посилювати відчуття впевненості, тоді як згорбленість пов'язана зі станом смутку чи пригнічення. Це стало основою його революційної теорії.

Цей метод є одним із базових методів вивчення невербальної комунікації через рух. Його теорія, розроблена в 19 столітті, базується на вивченні зв'язку між емоційними станами людини та їх фізичним вираженням. За методом Ф. Дельсарта кожен рух має свій внутрішній зміст і сенс, тому він може бути використаним для комунікації між людьми без слів. Його метод підкреслює значення невербальної комунікації як самостійної системи, здатної не лише доповнювати вербальну мову, але й повноцінно замінювати її в певних контекстах [5, с. 320].

За його методом рухи тіла поділяються на три основні категорії: духовні, емоційні та фізичні. Кожна з цих категорій має своє призначення і значення, а також допомагає висловлювати певні емоції або передавати конкретні ідеї. Духовні — асоціюються з піднесеними емоціями, такими як радість, мир, смиренність. Ці рухи зазвичай зосереджені у верхній частині тіла: підняття рук, нахил голови, прямий погляд угору. Емоційні — передають внутрішні переживання, такі як любов, страх, сум. Вони включають рухи обличчя, плечей і рук. Фізичні — пов'язані із щоденними діями та станами, такими як сила, втому чи енергійність. Їх виражають через ноги, корпус і загальну поставу.

Ця триєдність відображає гармонійний зв'язок між тілесним, емоційним і духовним вимірами, створюючи універсальну мову для передачі емоцій та ідей. [7, с. 118].

Дельсарт вважав, що рух та невербальна комунікація мають три основні форми вираження, кожна з яких відповідає різним аспектам нашого спілкування. Він виокремлював три “мови”: перша — афективна, що передається через голос, друга — еліптична, виражена через жести, і третя — філософська, яка з'являється у словах, що ми вимовляємо. Для нього рух є багатограним і складним процесом, тому він визначив три основні порядки

руху, які впливають на фізичний, емоційний і розумовий стан людини: це протиставлення, паралелізм та послідовність. Кожен з цих порядків відповідає за особливу взаємодію різних частин тіла та емоцій, що виражаються через рух.

Також у своєму дослідженні розподілив рухи на три категорії: ексцентричні, концентричні та нормальні. Кожна з цих категорій має свою специфіку і важливість в контексті вираження емоцій та фізичних станів. Ексцентричні рухи можуть символізувати емоційне перенапруження, концентричні — спокій і збалансованість, а нормальні рухи часто відображають природний ритм і гармонію тіла.

Що стосується самих принципів руху, він визначив три основні закони гармонійного руху. Перший з них — закон гармонійної пози — вимагає від людини знаходження ідеальної та збалансованої пози, схожої на пози грецьких статуй, де спокій і рівновага поєднуються з ідеальними пропорціями. Другий — закон зустрічного руху — пояснює, що кожен рух будь-якої частини тіла має бути збалансований протилежним рухом інших частин, щоб зберегти рівновагу тіла. І нарешті, третій закон, закон гармонійної м'язової функції, акцентує на тому, що сила, з якою працюють м'язи, повинна бути пропорційною їхньому розміру. Це означає, що великі м'язи, наприклад, навколо таза, повинні виконувати основну роботу, забезпечуючи стабільність і силу руху. Ці закони допомагають створити природні, гармонійні і виразні рухи, що є основою танцю і невербальної комунікації.

Рухи на його думку мають здатність передавати емоційні сигнали через особливості їх виконання – амплітуду, швидкість, напрямок. У хореографії цей підхід знайшов широке застосування, оскільки дозволяє створювати танцювальні композиції, насичені глибоким змістом, що вражає глядачів. До того ж він стверджував, що рухи повинні не просто наслідувати певні емоції, але й виникати зсередини, відчуваючись самим виконавцем. Це робить танець не тільки зовнішнім мистецтвом, але й внутрішнім процесом, де рух є наслідком глибокого емоційного переживання.

Метод є цінним для хореографів і педагогів, оскільки допомагає навчити танцівників не просто технічним рухам, але й здатності переживати та передавати емоції через танець.

Тетяна Осіпова зазначає, що за допомогою цього методу можна передати навіть складні емоційні стани та переживання, наприклад, біль, радість чи відчай, що дозволяє глядачу відчути особливий зв'язок з танцівником [4, с. 34].

Сучасні дослідники його методу підкреслюють, що ця система розглядає рух не як механічний процес, а як взаємодію між внутрішнім і зовнішнім світом людини. Головіна наголошує на тому, що рухи тіла можуть мати власну енергетику, яка залежить від стану душі людини. Це дає можливість створювати на сцені образи, які стають символами певних ідей чи концепцій, що виходять за межі словесного сприйняття [7, с. 118].

Дельсартовий метод є основою для розуміння специфіки використання руху тіла у хореографії, оскільки вона дозволяє використовувати танець як мову, що здатна доносити до глядача тонкі емоційні нюанси. Для Дельсарта було важливо, щоб рухи мали не тільки естетичний вигляд, але й сенс. Він вважав, що справжній танець має передавати глибокі почуття, які не можна виразити словами. Це підхід, що особливо важливий у сучасній хореографії, де рухи стають засобом вираження внутрішніх станів танцівника та створення емоційної взаємодії з глядачем [10, с. 33, 8, с. 280].

Для глядача, рухи, що ґрунтуються на методі Дельсарта, стають універсальною мовою, здатною викликати емоційний відгук і навіть резонанс. Глядач не лише сприймає рухи як фізичне дійство, але й отримує можливість "читати" приховані послання, які виражаються через інтенсивність, плавність або різкість рухів. Це дає змогу танцювальній композиції набувати багатовимірного характеру, де кожен рух є частиною великого емоційного й інтелектуального повідомлення.

Можна зазначити, що метод також сприяє розвитку комунікаційних навичок серед танцюристів. Вивчення цього методу дозволяє танцівникам не

лише вдосконалювати технічні навички, але й розвивати емпатію, здатність до самовираження і внутрішню гармонію, що є важливими якостями для хореографічного мистецтва. Танцівники, які освоїли методику Дельсарта, краще розуміють, як створювати гармонійні образи, що сприймаються як природні і правдиві [19, с. 150].

У сучасних умовах хореографи використовують різні методи для створення композицій, які акцентують увагу на деталях руху та їхньому смислому навантаженні. Що дозволяє танцю не тільки передавати емоції, але й комунікувати з аудиторією через символічні рухи, які глибоко резонують з підсвідомістю людини. Як зазначає Боброва, танець, що базується на методі Дельсарта, може донести до глядача ідеї, які важко висловити словами, використовуючи лише жести, темп і силу рухів [1, с. 123].

Особливу роль у методі Дельсарта відіграє концепція «життєвого циклу» руху, де кожен рух має свій початок, розвиток і завершення. Цей процес дозволяє танцівникам створювати драматичні, емоційно насичені сцени, що забезпечують не тільки естетичне задоволення, але й психологічний ефект. Кожен жест чи позиція у цьому контексті є продовженням попереднього руху, що формує загальну структуру танцювальної композиції. Цей метод закладає основи для створення рухів, що стають «мовою душі», яка передає емоційні та концептуальні значення без жодного слова [16, с. 52].

На його думку, рухи мають психологічний вимір, тобто кожен рух є виразом певного емоційного стану, який можна передати через танець. Це стало основою для багатьох танцювальних стилів і технік, які розвивалися після нього. На відміну від суто технічних шкіл танцю, метод Дельсарта звертається до глибинної емоційності, що робить її незамінною для сучасних хореографів, які прагнуть створювати змістовні і емоційно насичені композиції [2, с. 131].

Ідеї Дельсарта вплинули на ціле покоління митців, включаючи його учнів Стіла Маккея і Женев'єву Стеббінс, які сприяли поширенню його принципів. Через них його концепції дійшли до таких відомих діячів сучасного танцю, як

Айседора Дункан і Рудольф Лабан. Айседора Дункан, наприклад, взяла його ідеї за основу своїх виступів, створюючи танці, в яких рухи виглядали природними, емоційними та зрозумілими кожному. Завдяки цьому підходу танець перестав бути лише естетичним мистецтвом і перетворився на потужний засіб комунікації. Дункан підкреслювала, що танець повинен відображати природні емоції, а не просто слідувати технічним вимогам, і це стало ключовим моментом для формування сучасної хореографічної школи [17, с.200, 18, с. 312].

Система Дельсарта має особливе значення для танцювальних колективів, що працюють з різними категоріями людей, включаючи нечуючих або людей з іншими фізичними обмеженнями. Вони можуть використовувати ці принципи для того, щоб адаптувати танцювальні техніки до особливих потреб і створювати інклюзивні танцювальні композиції, що здатні передавати складні емоційні стани. Танці, побудовані на основі цих принципів, вражають своєю виразністю та глибиною, що дозволяє створювати емоційно насичений культурний досвід [6, с. 192].

Пізніші дослідження також показують, що рухи, побудовані на методі Дельсарта, можуть бути ефективним інструментом у терапевтичній роботі з людьми, що пережили емоційні травми. Вони дозволяють розкрити внутрішній світ особистості, допомагаючи їй пережити і зрозуміти власні почуття. У цьому контексті метод стає своєрідною арт-терапією, яка сприяє емоційному звільненню і самовираженню [20, с. 198].

Гудим у своїй праці підкреслює, що метод Дельсарта допомагає танцівникам усвідомлювати рух як процес, який несе інформацію і викликає емоційний відгук у глядача. За її словами, танець, побудований за принципами Дельсарта, створює враження внутрішньої гармонії і завершеності, що дозволяє аудиторії більш глибоко відчувати зв'язок з виконавцем [6, с. 131].

Метод Дельсарта став не лише частиною хореографічної традиції, але й основою для розвитку сучасних інноваційних форм танцю. Це, зокрема,

стосується таких напрямків, як контемпорарі, де акцент робиться на природність і спонтанність рухів. За допомогою принципів Дельсарта хореографи здатні передавати ідеї і почуття, що йдуть у розріз з традиційними канонами танцювальної техніки, що робить їх творчість більш експресивною і сучасною [10, с. 33].

Загалом, підхід Франсуа Дельсарта є надзвичайно цінним у сучасному мистецтві, оскільки він дозволяє використовувати тіло як інструмент для спілкування та емоційного вираження. Його ідеї надихають не лише танцівників, але й усіх, хто цікавиться мистецтвом руху, показуючи, як через жест і позу можна створити багатогранний діалог між виконавцем і глядачем. У контексті соціокультурної інтеграції глухонімих людей відкриває нові можливості для створення хореографії, яка не тільки вражає своєю естетикою, але й служить мостом між різними світами.

1.3. Танець як інструмент невербальної комунікації для глухонімих людей. Метод Далькроза «Евритмія»

Танець, як потужний інструмент невербальної комунікації, відіграє особливу роль у житті глухонімих людей, пропонуючи їм унікальний спосіб висловлювати себе через рухи, мову тіла та пластичну виразність. Він створює можливість взаємодії, яка виходить за межі вербального спілкування, дозволяючи людям різного досвіду порозумітися. Завдяки танцю глухонімі отримують платформу для творчого самовираження, відкриваючи нові способи взаємодії з мистецтвом через відчуття ритму та руху [7, с. 118].

Еміль Жак-Далькроз (фр. Emile Jaques-Dalcroze) – швейцарський музикант, композитор, педагог і новатор у сфері мистецтв, який створив методику евритмії, що об'єднала музику, рух і емоційну виразність. Ця методика стала ключовим досягненням у хореографії, зокрема для глухих виконавців. Метод Далькроза дозволяє глухим людям сприймати ритм через тілесне відчуття, навіть у відсутності звуку, і водночас полегшує їхню

інтеграцію у мистецьке середовище. Таким чином, евритмія не лише сприяє художній творчості, але й зміцнює взаєморозуміння між глухими та чуючими [14, с. 224].

Окрім того, евритмія має великий потенціал для розвитку емоційного інтелекту та покращення міжособистісних стосунків. Ритмічні вправи стають ефективним інструментом для передачі внутрішніх переживань, формування довіри до інших людей і розвитку впевненості у власних силах. Дослідження показують, що евритмія також допомагає людям із вадами слуху розвивати гнучкість у взаємодії з суспільством, покращуючи як емоційне, так і фізичне самопочуття [4, с. 34]. Ритмічні вправи стають ефективним інструментом для передачі внутрішніх переживань, формування довіри до інших людей і розвитку впевненості у власних силах, допомагають розвивати відчуття ритму, координацію та взаємодію через рух.

Основна вправою є ходьба під музику, де учасники рухаються у ритмі мелодії, змінюючи темп відповідно до її характеру, наприклад, маршують під чіткі удари чи рухаються плавно під вальс. Для закріплення ритмічних відчуттів використовують повторення коротких ритмічних фраз, які виконуються плесканням, тупотінням або через інші рухи тіла.

Ще однією важливою практикою є вправи на реакцію, коли учасники змінюють рухи залежно від музичних сигналів: високі ноти спонукають піднімати руки, низькі – присідати, а тривалі звуки – виконувати плавні рухи. У групових завданнях учасники по черзі передають ритм, додаючи свої елементи, що розвиває чутливість до командної динаміки.

Для розвитку тактильного сприйняття ритму залучають предмети, наприклад, м'ячі кидають або палички стукають, синхронізуючи дії з музикою. Особливе місце займають вправи, де рухи точно відповідають структурі музики, дозволяючи краще зрозуміти її композицію та ритмічні акценти. Такі вправи не лише формують музичність і ритмічність, але й сприяють самовираженню, емоційній взаємодії та розумінню музики через рух.

Евритмія відкриває можливості для створення композицій, заснованих на відчуттях ритму, які формуються через тактильні вібрації або зорове сприйняття. Цей підхід значно розширює межі хореографії, дозволяючи глухим виконавцям по-новому працювати з ритмом і рухом. Це робить евритмію не просто технікою, а потужним засобом емоційного самовираження [8, с. 280].

Ця система також сприяє адаптації глухонімих у соціальному середовищі, допомагаючи їм освоювати навички просторового мислення та гармонійної координації рухів. Вона слугує не лише інструментом творчого розвитку, але й шляхом до внутрішньої стабільності, оскільки навчає керувати емоціями через свідоме управління тілом [7, с. 118].

Глухонімі виконавці завдяки цій методиці мають можливість передавати складні емоційні переживання без використання жестової мови. Замість цього вони використовують універсальні рухи, які зрозумілі глядачеві незалежно від його мовного чи культурного контексту. Завдяки цьому евритмія є основою для інклюзивного театру, де комунікація базується на єдності руху й ритму [10, с. 33].

Підхід Далькроза дозволяє глухим людям по-новому взаємодіяти зі світом мистецтва, використовуючи тактильне і зорове сприйняття ритму. Це відкриває можливість для створення складних композицій, які поєднують глибокий емоційний зміст із технічним виконанням. Водночас цей метод сприяє формуванню культурного діалогу між чуючими і глухими, створюючи атмосферу взаємоповаги та розуміння [18, с. 312].

Концепція евритмії, хоча й спрямований насамперед на підтримку глухонімих, також є цінним інструментом для всіх, хто прагне глибшого самопізнання через рух. Завдяки роботі з тілом, цей підхід допомагає відкрити внутрішні ресурси для емоційного розвитку та психологічної гармонії [11, с. 123].

Розвиток інтуїтивного розуміння ритму стає ключем до успішної невербальної взаємодії. За словами Далькроза, ритм здатен об'єднувати людей,

створюючи фундамент для спільної діяльності та глибшого розуміння один одного. Для глухих це особливо цінно, оскільки вони можуть опанувати ритмічні структури через альтернативні сенсорні канали [12, с. 176].

Евритмія має важливе значення для формування колективної динаміки, оскільки її вправи дозволяють учасникам координувати свої рухи на основі спільних зорових і тактильних сигналів. Така діяльність формує відчуття єдності в групі, сприяючи як творчому, так і соціальному розвитку [18, с. 312].

РОЗДІЛ II. ДОСЛІДЖЕННЯ МИСТЕЦЬКИХ АНАЛОГІВ І ПРОТОТИПІВ ТВОРЧОГО ПРОЄКТУ

2.1 Ознайомлення та аналіз творчості Deaf west theatre

Deaf West Theatre, заснований у 1991 році в Сполучених Штатах, виступає не лише як театральна труппа, а як новаторська культурна платформа, яка привернула увагу до можливостей та потенціалу театру для нечуючих. З моменту свого заснування цей колектив надав нові перспективи мистецтву, поєднуючи традиційні театральні форми із жестовою мовою. Вистави Deaf West Theatre інтегрують американську знакову мову (ASL), що дозволяє нечуючим і чуучим глядачам однаково насолоджуватися сценічними творами. Таке поєднання робить жестову мову не просто засобом комунікації, а потужним виражальним інструментом, що дозволяє передавати емоції та ідеї на рівні, який виходить за межі слів [1, с. 320].

Однією з найвизначніших постановок Deaf West Theatre став мюзикл “Spring Awakening”, адаптація якого у 2015 році мала значний вплив на розвиток інклюзивного театру. У цій постановці глухі й чуучі артисти одночасно виконували ролі, об’єднуючи спів і жестову мову. Це надало виставі унікального стилю, дозволяючи глядачам отримати подвійне задоволення – не лише від музики, а й від майстерності артистів, які демонстрували свої емоції та внутрішні переживання через жести й пластику. У спектаклі порушуються теми підліткової ідентичності, сексуальності та соціального тиску, і використання жестової мови стало важливим засобом вираження емоційних та психологічних глибин персонажів, відкриваючи нові можливості для аудиторії. Завдяки цій постановці Deaf West Theatre отримав не лише визнання критиків, а й численні нагороди за оригінальний підхід до викладу складних тем, демонструючи важливість мистецької інклюзії [4, с. 34].

Іншим важливим твором колективу стала адаптація “The Miracle Worker” у 2000 році, яка заснована на життєвій історії Гелен Келлер та її вчительки Енн

Салліван. У цій виставі жестова мова та візуальні елементи допомогли відтворити глибину та емоційну насиченість стосунків між героями. Використання жестової мови не тільки передало події, а й створило додатковий емоційний контекст, що допомагає глядачам краще зрозуміти історію. Через майстерне поєднання сценічних дій та жестів глядачі побачили, як відбувається комунікація між персонажами на глибокому рівні, що зробило цю постановку особливо чутливою та проникливою. “The Miracle Worker” підкреслює силу комунікації в усіх її формах, нагадуючи глядачам про значення жестів і емоцій у передачі думок, що може виходити за межі традиційних мовних засобів [10, с. 33].

У 2018 році Deaf West Theatre поставив «A Streetcar Named Desire», відому п'єсу Теннесі Вільямса. Ця адаптація зверталася до тем складних стосунків, емоційного насильства та соціальних конфліктів. Використовуючи візуальну мову та просторову динаміку, Deaf West Theatre продемонстрував, що фізичні рухи, жести і невербальні комунікації можуть передавати емоційні стани та конфлікти більш виразно, ніж слова. У цій постановці артисти не просто відтворювали драматичні сцени, а й створювали атмосферу глибоких переживань, в яку глядачі могли повністю зануритися. Таким чином, адаптація «A Streetcar Named Desire» стала символом того, як класичні твори можуть знаходити нове життя і резонувати з глядачами завдяки інклюзивним підходам до театру [9, с. 45].

Творчість Deaf West Theatre стала важливим культурним явищем, що змінило не тільки уявлення про театр, але й саму концепцію доступності мистецтва. Ця трупа відкрила нові перспективи для взаємодії між чуучими і нечуучими глядачами, використовуючи комбінацію жестової мови і традиційної акторської гри. Кожна постановка Deaf West Theatre є своєрідним культурним містком між різними світами, що допомагає подолати бар'єри, пов'язані з фізичними обмеженнями. Їхня діяльність є не просто творчим актом,

а соціальним внеском, що сприяє формуванню більш толерантного і свідомого суспільства, яке готове до культурного діалогу і взаєморозуміння [7, с. 118].

Інклюзивний підхід Deaf West Theatre демонструє, що мистецтво може об'єднувати людей різних здібностей і культурних досвідів. Поєднуючи звукові й візуальні елементи, цей театр створює новий тип вистав, які не тільки залучають широку аудиторію, але й сприяють взаємному збагаченню культурних традицій. Завдяки цьому, Deaf West Theatre став зразком того, як можна досягти інклюзії в мистецтві, роблячи його доступним для всіх, незалежно від їхніх можливостей. Їхні вистави відкривають нові горизонти для глядачів, запрошуючи їх у світ, де кожен жест, кожен рух є вираженням складних почуттів та ідей.

Deaf West Theatre продовжує залишатися унікальним культурним явищем, яке не тільки залучає глухонімих артистів до традиційного театрального простору, але й змінює сам підхід до театрального мистецтва. Однією з особливих рис їхньої роботи є те, як вони інтегрують жестову мову не як супровід до діалогів, а як повноправний елемент драматургії. У багатьох постановках Deaf West Theatre жестова мова і музика сплітаються у симфонію, що викликає особливий резонанс у глядачів. У виставах цього театру музичні та ритмічні елементи гармонійно поєднуються з жестами, створюючи враження, що звук і рухи єдині, взаємодоповнюючи один одного [8, с. 280].

Інноваційність Deaf West Theatre проявляється у їхньому сміливому підході до роботи з класичними творами. Кожна їхня постановка демонструє, як адаптація класики може знайти нове життя, будучи відображенням соціальних змін та інклюзивності. Унікальність цього театру полягає в тому, що вони демонструють емоції та смисли не лише через слова, а й через унікальну комбінацію жестової мови і мови тіла. У багатьох своїх виставах вони надають ролі подвійне виконання: один актор грає роль вербально, а інший – жестовою мовою, що створює для глядачів багаторівневий сенсовий досвід [12, с. 176].

Одним із аспектів, який робить Deaf West Theatre особливо захоплюючим, є їхній внесок у популяризацію жестової мови серед чуючої аудиторії. Вони виходять за межі театральної сцени і часто проводять зустрічі з глядачами після вистав, де пояснюють особливості жестової мови та специфіку взаємодії глухонімих у театральному просторі. Такі заходи допомагають зрозуміти, як працює їхній інклюзивний підхід і як взаємодіють артисти на сцені. Це створює для глядачів новий контекст для сприйняття мистецтва, де кожен жест стає символом, а кожен рух – частиною складної драматургії.

Deaf West Theatre не обмежується традиційним сценічним простором – вони активно залучають цифрові технології, що дозволяє їм досягати ще ширшої аудиторії. Наприклад, під час пандемії COVID-19 театр почав експериментувати з онлайн-виставами, де глядачі могли відчувати особливу естетику жестової мови через екран. Це дозволило театру не лише зберегти зв'язок зі своєю аудиторією, а й розширити її, долучаючи тих, хто раніше не мав можливості відвідати їхні вистави. В онлайн-форматі Deaf West Theatre використовував інтерактивні елементи, що дозволило глядачам відчувати ритм і темп постановок, сприймаючи вібрації та тактильні відчуття через спеціальні технічні рішення [15, с. 112].

Важливим елементом творчості Deaf West Theatre є їхня здатність працювати з темами, які виходять за межі особистих історій глухих людей, торкаючись універсальних питань, що актуальні для кожного. У таких постановках, як «A Streetcar Named Desire», вони висвітлюють питання соціального нерозуміння, взаємин і людської ізоляції. Глядачі можуть побачити, як інклюзивний театр відкриває нові грані класичної літератури, надаючи їй інший сенсовий шар. Вистави Deaf West Theatre демонструють, як театр може ставати місцем для соціальних роздумів і культурного збагачення, показуючи різні аспекти людських стосунків [4, с. 34].

Цікаво, що Deaf West Theatre часто створює свої вистави в особливих сценографічних умовах, де використовується багаторівневий простір і складні

світлові рішення. Це допомагає передати особливий контраст між звуком і тишею, створюючи сильний візуальний та емоційний вплив на глядача. Через світлові і тіньові ефекти вони акцентують увагу на рухах акторів, посилюючи драматичний ефект. У поєднанні з рухами та жестовою мовою таке сценічне рішення дозволяє глядачам відчувати виставу на глибокому емоційному рівні, навіть без необхідності вербальної взаємодії [9, с. 45].

Deaf West Theatre також активно співпрацює з іншими театральними трупамі та установами, залучаючи акторів і режисерів з різних культурних середовищ. Вони організують спільні проекти, де артисти з різних країн діляться своїм досвідом у роботі з інклюзивним театром. Таке партнерство сприяє обміну ідеями, дозволяючи їм створювати ще більш оригінальні постановки, які поєднують у собі різні театральні традиції та технологічні інновації. Це дозволяє Deaf West Theatre залишатися на передовій інклюзивного мистецтва, відкриваючи нові можливості для театрального самовираження [18, с. 312].

Слід також зазначити, що Deaf West Theatre не обмежується лише питаннями інклюзії. Вони активно розвивають теми гендерної рівності, прав людини і соціальної справедливості, використовуючи театр як платформу для просування цих ідей. У їхніх виставах часто піднімаються важливі суспільні питання, які привертають увагу до проблем сучасного світу. Використовуючи поєднання жестової і вербальної мови, вони демонструють, що театр може бути потужним інструментом впливу, здатним донести важливі послання до різноманітної аудиторії [11, с. 123].

Deaf West Theatre є одним із небагатьох колективів, який послідовно працює над розширенням меж театру, змінюючи його форму і зміст, щоб залучити якомога більше глядачів. Вони показують, що театр може бути не лише розвагою, а й платформою для культурного діалогу, де кожен глядач може знайти щось своє. Їхній підхід до театрального мистецтва показує, що театр може бути простором для всіх, незалежно від фізичних можливостей. Це

підхід, який не тільки розширює мистецькі можливості театру, але й формує нове покоління глядачів, готових сприймати інклюзивне мистецтво як частину культурного життя [20, с. 198].

Отже, Deaf West Theatre є унікальним явищем, яке змінило підхід до театрального мистецтва, створюючи інноваційні методи роботи, де жестова мова виконує важливу роль у передачі емоційного змісту. Завдяки своїм новаторським постановкам, вони стали маяком інклюзивності, що показує, як мистецтво може бути доступним для всіх і слугувати потужним інструментом для подолання бар'єрів у суспільстві. Їхні вистави не тільки розважають, але й надихають глядачів, показуючи, що театр може бути важливим інструментом для соціальних змін та культурного обміну. Deaf West Theatre нагадує нам, що мистецтво має силу об'єднувати, надихати і змінювати свідомість суспільства, відкриваючи нові шляхи для сприйняття театрального мистецтва через унікальну комбінацію звукових та жестових елементів.

2.2 Огляд інтеграції жестової мови та інших форм невербальної комунікації у хореографії: Чжоу Лінь «Тисячорука Гуань»

Інтеграція жестової мови та інших форм невербальної комунікації у хореографії стала новаторським підходом у сучасному мистецтві, де рухи тіла, жести та міміка виконують важливу роль у передачі емоцій та ідей. Однією з найяскравіших ілюстрацій цього напрямку є хореографічна постановка «Тисячорука Гуань» китайської танцівниці та хореографки Чжоу Лінь. Цей спектакль є не просто танцем, а справжнім мистецьким феноменом, де кожен рух, кожен жест виконує комунікативну функцію, передаючи глядачам глибокі філософські та духовні сенси. Вистава, створена з метою популяризації культурних та релігійних цінностей, стала символом єдності духовного і тілесного, де жестова мова і хореографія переплітаються у єдине ціле.

«Тисячорука Гуань» ґрунтується на образі богині милосердя та співчуття Гуаньїнь, яка є важливим символом у буддистській релігії та культурі Китаю.

Вистава є втіленням багаторукої форми цієї богині, що, за легендою, має тисячу рук, які символізують її здатність одночасно допомагати усім, хто цього потребує. Виконання цього танцю вимагає від танцюристів повної синхронності, що перетворює кожен рух на частину складного візуального ансамблю. У цьому контексті жестова мова виступає не тільки як форма вираження, але й як інструмент для досягнення гармонії та єдності між виконавцями, які створюють ілюзію багаторукої богині [5, с. 176].

Чжоу Лінь звертається до жестової мови, щоб підкреслити універсальність емоцій і переконань, які можуть бути зрозумілі навіть без слів. Жест у цій постановці є не просто рухом, а носієм глибокого смислу, який звертається до кожного глядача, незалежно від його культурного чи мовного бекграунду. Унікальність цієї вистави полягає у тому, що вона передає не лише релігійний сенс, а й загальнолюдські почуття співчуття та милосердя, які є зрозумілими у будь-якому культурному контексті. Таким чином, вистава Чжоу Лінь не тільки вражає своєю візуальною естетикою, але й демонструє силу невербальної комунікації, що здатна вийти за межі національних і мовних кордонів.

Особливість цієї постановки полягає у тому, що Чжоу Лінь використовує специфічні ритмічні та просторові елементи, щоб досягти ефекту візуальної гармонії. Вистава поєднує елементи традиційної китайської культури з сучасними хореографічними підходами, де кожен жест символізує певний емоційний стан або ідею. Танцівниці, які виконують ролі «рук» богині, працюють синхронно, створюючи враження, що перед глядачем постає одна багаторука істота. Це не тільки вражає глядача, але й підкреслює значення єдності, гармонії та співпраці у досягненні спільної мети [12, с. 176].

«Тисячорука Гуань» Чжоу Лінь є зразком інклюзивного підходу, де жестова мова використовується для того, щоб показати, що емоції можуть передаватися через рухи, а не тільки через слова. Цей підхід набуває особливого значення в умовах сучасного культурного середовища, де важливо

знаходити шляхи для порозуміння між різними соціальними групами. Використання жестової мови у хореографії дозволяє глядачам з різними мовними можливостями і культурними традиціями однаково розуміти послання вистави, що робить її доступною для всіх.

Інтеграція жестової мови у «Тисячорука Гуань» також має важливе значення для глядачів із сенсорними обмеженнями. Глухі та слабочуючі глядачі можуть повною мірою сприймати емоції та ідеї, які передаються через рухи та жести танцюристів. Чжоу Лінь створює виставу, яка є універсальною в своєму сприйнятті, адже кожен рух тут є окремим символом, який можна зрозуміти без звукового супроводу. Це демонструє, як інклюзивність у мистецтві може сприяти соціальній інтеграції та збагаченню культурного життя для людей з особливими потребами [10, с. 33].

Крім того, жести мови в цій виставі не просто дублює традиційні рухи танцю, а створює новий вимір сприйняття, де кожен жест стає частиною загальної композиції. Це дозволяє Чжоу Лінь не тільки досягти вражаючої естетики, а й передати складні філософські ідеї, пов'язані з буддійською традицією, у новий, доступний для сучасного глядача формат. Глядачі відзначають, що навіть ті, хто не знайомий з культурою Китаю або з буддійськими символами, можуть відчутти глибину послання, що передається через рухи.

«Тисячорука Гуань» є прикладом того, як хореографія може стати універсальною мовою, де жести мови і танець переплітаються, створюючи багатопланову систему комунікації. Використовуючи невербальні засоби, Чжоу Лінь демонструє силу мистецтва, яке здатне долати бар'єри і об'єднувати людей на основі спільних цінностей. Такий підхід стає важливим для сучасного мистецтва, адже він сприяє розвитку інклюзивних практик і створенню нових форм взаємодії з аудиторією [18, с. 312].

Отже, «Тисячорука Гуань» Чжоу Лінь є унікальним прикладом інтеграції жестової мови та невербальної комунікації у хореографії, що дозволяє створити

глибокий емоційний і філософський діалог із глядачем. Через такі постановки жестова мова стає не просто частиною танцю, а повноцінним засобом передачі культурних і духовних цінностей, що є зрозумілими та доступними для різних груп глядачів. Це доводить, що мистецтво може бути універсальною мовою, яка об'єднує людей незалежно від їхнього походження, мови або фізичних можливостей.

ТВОРЧИЙ ПРОЄКТ

РОЗДІЛ 1. КОМПОЗИЦІЙНИЙ ПЛАН ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ

1.1 Основні характеристики хореографічного твору

Тема

Привернення уваги суспільства на бар'єри, з якими стикаються глухонімі люди в умовах воєнного часу.

Ідея

Занурення здорових людей у стан відчуття світосприйняття глухонімих людей.

Вид

Етно-контемпорарі

Жанр

Психологічна драма

Форма

Хореографічна композиція

Час дії

Весна 2022 року, вечір

Місце дії

Україна, велике місто, центральна площа

1.2 Дійові особи та їх стисла характеристика

Глухоніма дівчина Молода дівчина з вадами слуху та мовлення, на вигляд абсолютно здорова. Незважаючи на фізичні обмеження, вона володіє неймовірною пластичністю та витонченістю рухів. Її рухи передають глибину внутрішнього світу, сповненого ніжності та сили водночас. Вона має сильний характер, рішучість та прагнення долати труднощі. Кожен рух - спроба знайти зв'язок зі світом.

Хлопець Мужній та рішучий молодий хлопець, рицар сьогодення, добрий, відчайдушний, людяний, сміливий, турботливий, чуйний. Він має сильну внутрішню силу та спокійну впевненість, що відчувається у його рухах. Його танець відображає захист і турботу, його рішучі дії контрастують з м'якістю і делікатністю, яку він проявляє до дівчини з вадами. Його характер - поєднання сміливості та емпатії, він готовий ризикувати власним життям заради інших. Через рухи він виражає глибоке почуття відповідальності, уважності та відданості, ставши символом надії та підтримки у важкі часи.

Здорові люди Занурені у себе та свої клопоти люди, зосереджені на власному виживанні під час повітряної тривоги. Їхні рухи відображають паніку, метушливість і байдужість до оточуючих. Вони не помічають розгубленості та безпорадності дівчини, думаючи лише про себе та свою безпеку. Їх погляди-порожні, а жести - швидкі та хаотичні, наче кожен хоче відгородитись від чужих проблем. Ними керує страх, байдужість та відчуженість, що робить їхні рухи автоматичними. Їхня поведінка є символом егоїзму та втрати людяності у кризовій ситуації.

1.3 Лібрето

Драматична історію про втрату віри та можливості врятуватись від безжалісного монстра війни, співчуття та спасіння серед хаосу міського життя. Дівчина, яка немає здатності чути та говорити, відчуває втрату зв'язку зі світом, втрату себе у цьому світі, де звуки та розмови переповнюють повітря. Крик сирени, вибухів та паніки створює атмосферу страху та безладу, але серед цього хаосу вона знаходить спасіння у вигляді небайдужого хлопця, який допомагає їй уникнути небезпеки та знаходить для неї притулок. Їхнє спільне виживання об'єднує їх і створює момент взаємного розуміння та вдячності.

Емоційна подорож героїв через місто та небезпеку, до безпеки та відродження надії на щасливе майбутнє.

1.4 Розгорнутий зміст

Звичайний сонячний весняний день у великому місті. Поспішають люди, занурені в справи та турботи свого життя. Серед цієї метушні прогулюється замріяна дівчина, що невидимо вплітається у атмосферу, у світ, де звуки та слова пронизують повітря, але для неї існує тільки німа тиша.

Тут, на вулицях, де гучно відбивається пульс міста, вона почувається неповноцінною, втраченою в лабіринті бурхливого життя. Раптом, як блискавка на ясному небосхилі, лунає звук сирени та вибухи. Люди із сконцентрованою перестрибують у стан хаосу, а серця вбирають кожен її крик. Їм немає часу на роздуми чи зволікання - тільки спроба швидко знайти сховище, де вітер лиха не вирве їхньої долі разом із корінням.

Лише дівчина стоїть на місці, одна серед метушні, відчуваючи тільки вібрації під своїми ногами. В минулому її життя було спокійним, ніби відділене від цього світу гучності і поспіху, абсолютно зрозуміле та цікаве. Але тепер, коли земля трясеться під її ногами, вона спиралась лише на силу волі, яку зараз не могла зберігати.

Без слуху та мови, вона стає планетою, загубленою у безмежному космосі. Одна серед скупчення та панічного потоку, їй не вдається відчути напрям небезпеки, що гримить здалеку. Вона залишається беззахисною перед потоком подій, який мчить на неї, немов стихія, несучи знищення та страх.

Але раптом поміж метушливих тіней її помічає якийсь хлопець. Його очі виблискують від вогню внутрішнього воїна, коли він пробирається крізь натовп, щоб добратись до спантеличеної, заляканої незнайомки. Слова не потрібні - вони втрачені в вихорі, що охоплює їх обох. Тільки жести та погляди говорять за них, розповідаючи про віру в щасливе завтра, яке все ще можливе.

Він обережно обіймає її, їхні долоні сплітаються в одне ціле. Зриваються з місця, тримаючи шлях до місця, де війна не має права насолоджуватися своєю жертвою. У скрите від бурі катастрофи- бомбосховище, де серця всіх «врятованих» б'ється в одному ритмі. Вони знаходять сховище та спокій.

Дівчина зоріє своїм рятівником подякою у безмовному обміні, показуючи вдячність у емоціях на обличчі та витонченими рухами жестів. "Дякую, за можливість жити далі", - шепоче її серце, вдячність досі за подарунок у вигляді нового друга, який не лише врятував її від небезпеки, але й дарує надію на майбутнє, сповнене взаєморозуміння та підтримки.

1.5 Драматургія

Експозиція – Безтурботна прогулянка містом

Зав’язка – Звук сирени та вибухів. Зміна емоційного фону оточуючих.

Розвиток дії – Занурення у емоційний простір дівчини посеред хаосу та метушні оточення. Пошук виходу з кризової ситуації. Відторгнення суспільством.

Кульмінація – Проявлення довіри до хлопця

Розв’язка – Шлях до сховища.

Фінал – Переміщення у безпечне місце, вдячність рятівнику, повернення спокою та віри у щасливе майбутнє.

1.6 Музичний аналіз

Музичною основою творчого проєкту була обрана музична композиція «Clubbed to Death» молодого сучасного українського гурту «V&V Project», що складається з двох виконавців Тетяни та Сергія Шамрай. Гурт був створений у березні 2015 року у Києві.

Основною метою V&V Project є популяризація українських народних інструментів на міжнародній арені, а також створення музики, яка поєднує сучасні тренди з традиціями. Гурт активно виступає на різних музичних платформах, таких як YouTube, де можна знайти їхні кавери та оригінальні твори.

Ця музика ніби дихає разом із героїнею — її ритм нагадує серцебиття, сповнене напруги й болю. Просте звучання точно передає її стан: мовчазний,

але глибоко емоційний, з невидимою боротьбою всередині. Кожна нота відчувається як крик у світі, де ніхто не чує. Мелодія підкреслює слабкість і водночас силу героїні, показуючи її непростий шлях крізь хаос і байдужість. Це її голос, який говорить через рухи танцю.

Композитор: Rob Dougan

Виконавець: V&V Project

Інструменти: Бандура та кнопковий акордеон

Назва: Clubbed to Death

Жанр: Альтернативна музика/інді, тріп-хоп, електронна музика

Форма і характер твору; мінор, сумна, бентежна

Загальна тривалість твору: 04:31

<i>Тривалість муз.</i>	<i>№ муз. теми</i>	<i>Кількість тактів</i>	<i>Структура Музичні фрази</i>	<i>Засоби зіставлення</i>	<i>Драматургія</i>
00:00-00:30	Шум міста, паузи тиші				Експозиція
0:30-0:53	A1+B	8	2 фрази по 4 такти	Мінорний лад	Зав'язка
0:53 – 2:10	C+D+C 1	16	4 фрази по 4 такти	Зміна фактури, додавання ударних звуків	Розвиток дії

2:10 – 2:36	E+F	8	2 фрази по 4 такти	Активний супровід акордеону	Кульмінація
2:36 – 3:30	F+F1+G	12	2, 5 фрази	Тремоло акордеону, як фон для мелодії	Розв'язка
3:0-4:27	F1+G	12	2, 5 фрази	Наростання гучності звуку і продовження руху	Фінал

1.7 Опис та зображення костюмів

ДІВЧИНА З ВАДАМИ: Яскраве жовте плаття, з легкої, «повітряної» тканини

Зачіска: розпущене волосся

ХЛОПЕЦЬ: Зручний одяг вільного крою, наближений до повсяденного, у біло-кремовій гамі

ЛЮДИ: Зручний одяг вільного крою, наближений до повсякденного, у чорно-білій гамі

1.8 Сценічне оформлення

Сцена: «чорна коробка»

Задник чорного кольору, підлога сцени обтягнута чорним полотном.

Декорації: зменшені копії багатоповерхівок виконані із картонних крафтових або кольорових коробок

До прикладу:

1.9 Світлова партитура

Експозиція – м'яка трохи приглушена тепла заливка, у моментах тиші акцент пушкою на солістку

Зав'язка та розвиток дії – під час вибухів помірний стробоскоп, далі поступове наростання червоного з приглушенням білого акценту на солістці. У шматку тиші максимальне виділення пушкою солістки.

Кульмінація – Заливка сцени з поступовим наростанням насиченості

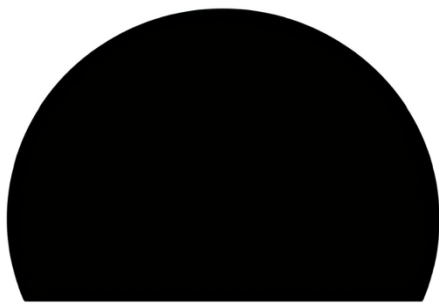
червоного та приглушення яскравості

Розв'язка – поступове додавання жовтої заливки з наростанням яскравості

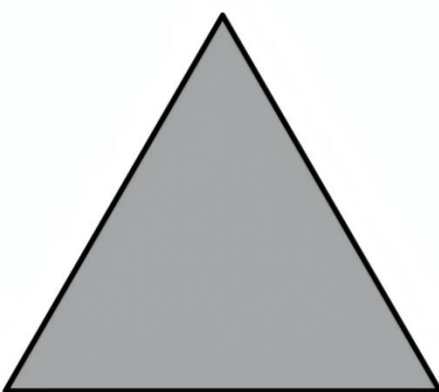
Фінал – м'яке додавання теплої заливки, з яскравим акцентом пушки на героях.

РОЗДІЛ II. ПОСТАНОВЧИЙ ПЛАН ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ

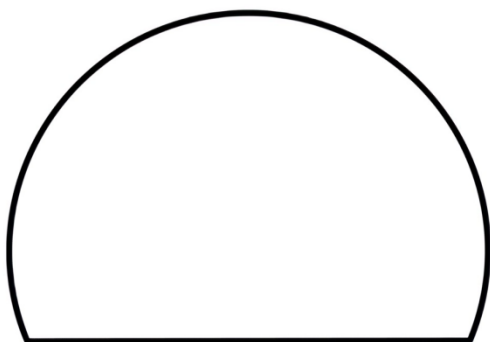
Умовні позначення:

- **ГЛУХОНІМА ДІВЧИНА**

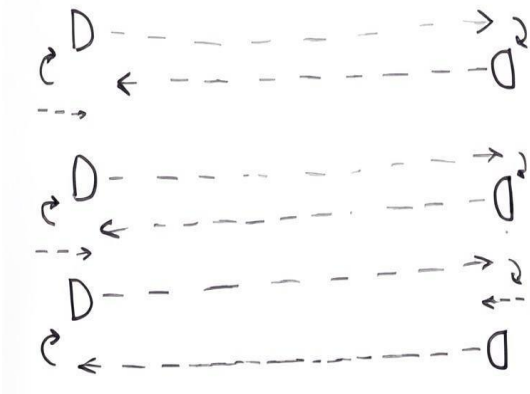
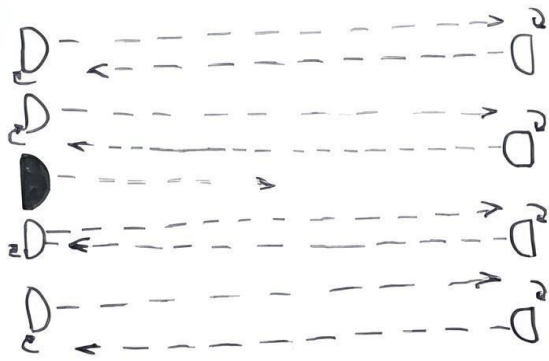
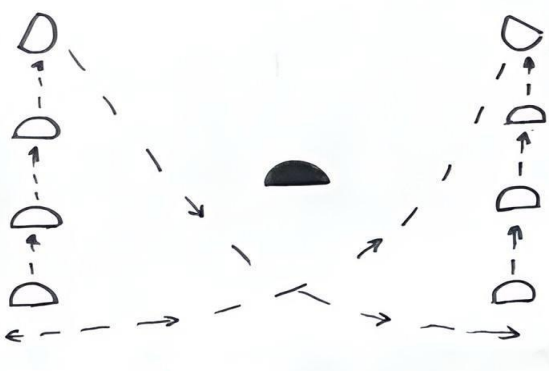
- **ХЛОПЕЦЬ**

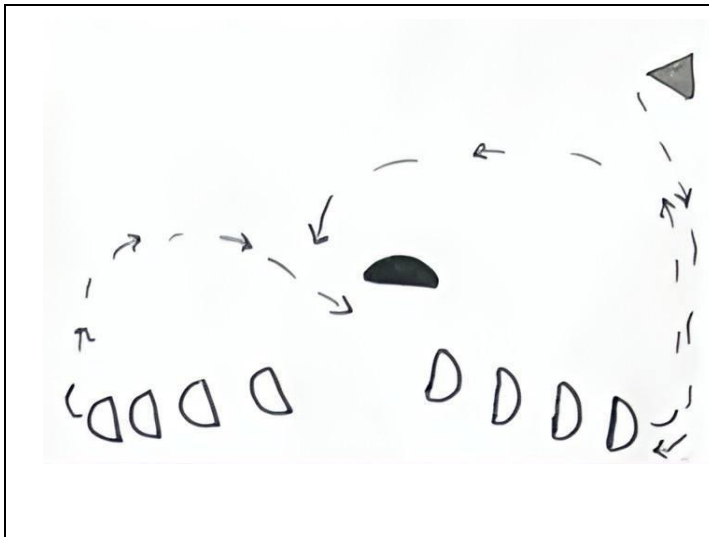

- **ЗДОРОВІ ЛЮДИ**

- **ПЕРЕМІЩЕННЯ**

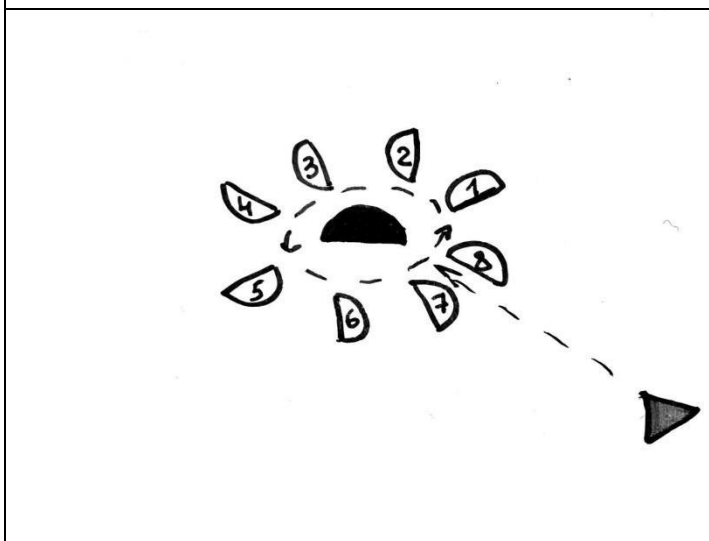
	<p>Мал.1</p> <p>Поступова поява частини учасників. Броунівський рух.</p>
	<p>Мал.2</p> <p>Поява головної героїні та ще частини учасників. Здорові люди продовжують броунівський рух створюючи атмосферу хаосу. У моменти тиші музичного матеріалу всі крім головної героїні завмирають.</p>
	<p>Мал.3</p> <p>Танцювальний шматочок солістки, всі інші метушливо рухаються змінюються розчіскою позаду неї.</p>

Мал.4

Солістка використовуючи жестову мову говорить « Що відбувається? Я нічого не чую!»

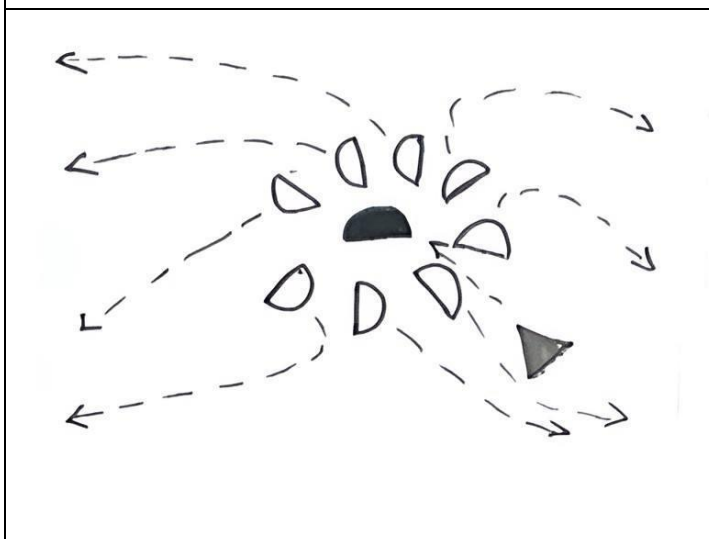
Всі метушливо продовжують свій маневр. Поява хлопця.

Мал.5

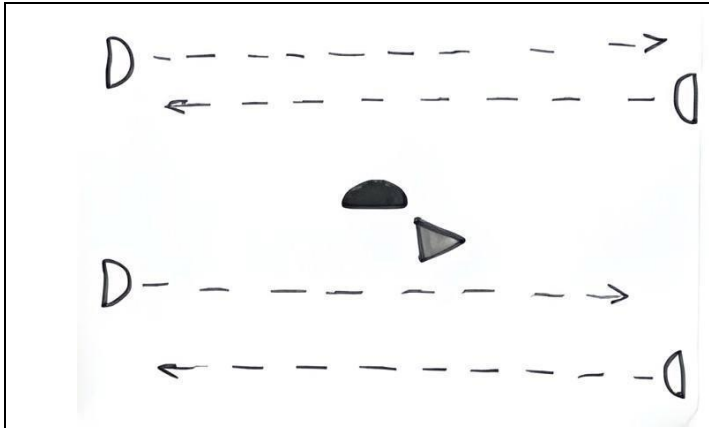
Люди бігають навколо неї передаючи стан наляканої глухонімої солістки, почерзі падаючи та продовжуючи рух.

Хлопець поступово переміщається до цього кола хаосу.

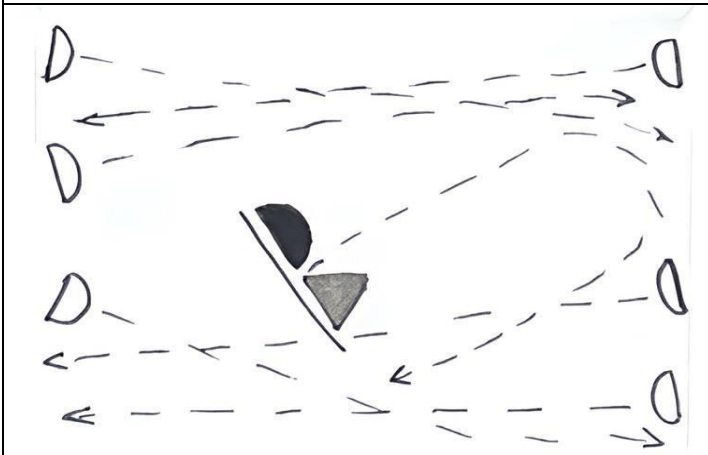

Мал.6

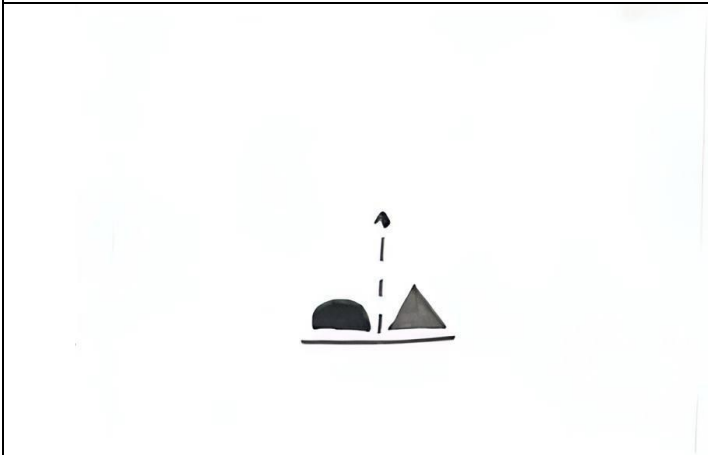
Хлопець входить в це коло ніби розриваючи його. Солістка розгублено сидить. Люди розбігаються по сторонах.

Мал.7
Дуетний шматочок між потоком
людей.

Мал.8
Переміщення до безпечного
місця.
Броунівський рух людей. Пара
рухається ніби розсікаючи хаос.

Мал.9
У бомбосховищі. Дуетний
шматочок з переміщенням.

Мал.10

Закінчення дуєтної частини.
Дівчина показує йому жестовою мовою «Дякую, що врятував моє життя»

ВИСНОВКИ

Отже, інтеграції жестової мови як засобу невербальної комунікації в танець contemporary показало, наскільки важливими є рухи, жести, ритм і міміка для вираження емоцій та створення комунікації в хореографічному просторі. Аналіз таких методів, як метод Дельсарта, творчість Deaf West Theatre та роботи Джоу Лінъ, дозволив побачити, як невербальні елементи можуть стати потужними інструментами для інтеграції глухонімих людей у соціокультурний простір. Синтез жестової мови з рухами, відкриває нові можливості для взаємодії між виконавцем і глядачем, підвищуючи інклюзивність і доступність мистецтва.

Перший розділ аналізу був зосереджений на теоретичних основах невербальної комунікації, що включали поняття, засоби та форми такого спілкування, які є основою для розуміння складних і багатошарових смислів у танці. Визначили, що невербальна комунікація є потужним інструментом передачі емоцій і думок, де кожен жест, поза і рух мають здатність передавати зміст без слів. Це особливо важливо у хореографії, де тіло стає головним засобом вираження, а рухи стають символами емоційних та інтелектуальних станів людини.

У теоретичній частині творчого проєкту було зосереджено увагу на хореографічній композиції як формі невербальної комунікації. Перший розділ аналізу був зосереджений на теоретичних основах невербальної комунікації, що включали поняття, засоби та форми такого спілкування, які є основою для розуміння складних і багатошарових смислів у танці. Важливо було зрозуміти, як рухи, жести й пози можуть замінити слова, передаючи глибокі емоції, думки та ідеї. Це особливо важливо у хореографії, де тіло стає головним засобом вираження, а рухи стають символами емоційних та інтелектуальних станів людини.

В процесі ознайомлення з теоретичними основами невербальної комунікації, наскільки потужним інструментом є рух, якщо він наповнений

внутрішнім змістом. Метод Дельсарта, зокрема, надав змогу краще зрозуміти, як щирість і емоційність виконання можуть створювати сильний зв'язок між танцівником і аудиторією. Для мене стало очевидним, що у хореографії кожен рух має бути не просто формою, а виразом емоцій чи ідей.

Також було досліджено метод евритмії Далькроза, який поєднує музику і рух, створюючи можливість для невербального спілкування навіть для тих, хто не чує. Це відкрило новий погляд на інклюзивність у мистецтві. Тепер з упевненістю можна сказати, що танець є доступним для всіх, незалежно від фізичних можливостей, і це ще раз довело, наскільки універсальною є мова рухів.

Практичну цінність цього дослідження підтвердили мистецькі приклади. Наприклад, вистави Deaf West Theatre демонструють, як жестова мова може інтегруватися у театральні й хореографічні проєкти. Це надихнуло на пошук способів зробити танець більш доступним для людей із різними можливостями. Ще одним важливим прикладом стала хореографічна композиція «Тисячорука Гуань» Чжоу Лінь, де поєднуються традиційні китайські символи та сучасна хореографія. Ця робота показала мені, як через невербальну комунікацію можна передати глибокі культурні й духовні сенси, зрозумілі навіть за межами конкретного культурного контексту.

Отже, завдяки методам дослідження, таким як аналітичний, міждисциплінарний, спостереження та дедукція, було визначено важливі аспекти символічного значення рухів та їх здатність передавати емоційний зміст. Які сприяли визначенню зв'язку між фізичними позиціями тіла, їх символічним значенням і емоційним сприйняттям глядачем.

Результатом дослідження стала розробка композиційно – постановчого плану хореографічної композиції «Руки що говорять», побудованої на основі стилю етно-контемпорарі з використанням компонентів невербальної комунікації. В процесі створення були опрацьовані різні аспекти — від рухів і характеру персонажів до музичного супроводу та світлових рішень, щоб кожен

елемент сприяв розкриттю змісту й емоцій. У хореографічній композиції було реалізовано тему «Важливості привернення уваги суспільства на виклики, з якими стикаються глухонімі люди в умовах воєнного часу» та втілено ідею про занурення у світ глухонімих, що робить хореографічну композицію «Руки що говорять» актуальною у наш час.

Зрештою, танець є універсальною мовою, яка об'єднує людей незалежно від їхнього досвіду чи фізичних можливостей. Інтеграція жестової мови та інших форм невербального спілкування не лише розширює можливості хореографії, а й робить мистецтво доступнішим і глибшим. Це доводить, що танець може бути потужним інструментом для збагачення хореографічної лексики, соціальної інтеграції, культурного діалогу та передачі складних ідей. Цей досвід став не лише академічним, а й творчим пошуком нових шляхів вираження в хореографії. Що дає подальшу можливість використання цих знань для створення творчих розробок у сфері танцю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Боброва, В. Є. Невербальна комунікація в умовах зорової депривації / В. Є. Боброва // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. – 2018. – № 5 (7). – С. 123–130.
2. Гудим, І. Теоретичні аспекти використання жестів як невербальних засобів комунікації в умовах зорової депривації / І. Гудим // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. – 2018. – № 5 (7). – С. 131–137.
3. Константинова, А. Роль жестів у невербальній комунікації українців / А. Константинова // Мовний простір сучасного світу: матеріали Всеукраїнської наукової конференції. – Київ: НАУКМА, 2022. – С. 87–92.
4. Осіпова, Т. Невербальна комунікація: теорія і практика / Т. Осіпова. – Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. – 256 с.
5. Потебня, О. Думка і мова / О. Потебня. – Харків: Видавництво Харківського університету, 2017. – 320 с.
6. Денискина, В. З. Невербальні засоби комунікації в педагогічній діяльності / В. З. Денискина. – Київ: Педагогіка, 2018. – 192 с.
7. Головіна, Т. П. Мова тіла: невербальна комунікація в міжособистісному спілкуванні / Т. П. Головіна. – Чернігів, 2019. – 224 с.
8. Григор'єва, Г. В. Психологія невербальної комунікації / Г. В. Григор'єва. – Київ: Либідь, 2020. – 280 с.
9. Мілуш, В. Кожна людина творить суспільство: хореографічний проект / В. Мілуш // Мистецтво танцю. – 2021. – № 3. – С. 45–52.
10. Лінь, Чжоу. Пісня ручука Гуань: інтеграція жестової мови в танець / Чжоу Лінь // Сучасна хореографія. – 2020. – № 2. – С. 33–40.
11. Deaf West Theatre. Офіційний вебсайт театру. – Режим доступу: <https://www.deafwest.org>
12. Далькроз, Е. Евритмія: методика музичного виховання / Е. Далькроз. – Львів: Музична Україна, 2019. – 176 с.

13. Дельсарт, Ф. Мистецтво вираження через рух / Ф. Дельсарт. – Одеса: Мистецтво, 2018. – 200 с.
14. Лабунська, В. А. Невербальна поведінка: структура, функції, методи дослідження / В. А. Лабунська. – Київ: Наука, 2017. – 240 с.
15. Майкл, Д. Танцюючи з жестами: інтеграція жестової мови в сучасний танець / Д. Майкл // Журнал сучасного танцю. – 2022. – Т. 15, № 1. – С. 12–19.
16. Сміт, А. Невербальна комунікація в мистецтві танцю / А. Сміт. – Лондон: Routledge, 2020. – 256 с.
17. Джонсон, Р. Жестова мова та хореографія: нові перспективи / Р. Джонсон // Міжнародний журнал танцювальних досліджень. – 2021. – Т. 10, № 2. – С. 89–97.
18. Петрова, О. В. Інклюзивне мистецтво: теорія і практика / О. В. Петрова. – Київ: Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2023. – 312 с.
19. Сидоренко, М. І. Мова тіла в хореографії: навчальний посібник / М. І. Сидоренко. – Харків: ХНУМ, 2019. – 150 с.
20. Ткаченко, Л. П. Психологія невербальної комунікації / Л. П. Ткаченко. – Дніпро: ДНУ, 2020. – 198 с.
21. Федорова, Н. С. Жестова мова як засіб художнього вираження / Н. С. Федорова // Мистецтвознавчі записки. – 2021. – № 40. – С. 112–118.
22. Боброва, В. Є. Невербальна комунікація в умовах зорової депривації / В. Є. Боброва // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. – 2018. – № 5 (7). – С. 123–130.
23. Гудим, І. Теоретичні аспекти використання жестів як невербальних засобів комунікації в умовах зорової депривації / І. Гудим // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. – 2018. – № 5 (7). – С. 131–137.

24. Константинова, А. Роль жестів у невербальній комунікації українців / А. Константинова // Мовний простір сучасного світу: матеріали Всеукраїнської наукової конференції. – Київ: НаУКМА, 2022. – С. 87–92.
25. Осіпова, Т. Невербальна комунікація: теорія і практика / Т. Осіпова. – Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. – 256 с.
26. Потєбня, О. Думка і мова / О. Потєбня. – Харків: Видавництво Харківського університету, 2017. – 320 с.
27. Денискина, В. З. Невербальні засоби комунікації в педагогічній діяльності / В. З. Денискина. – Київ: Педагогіка, 2018. – 192 с.
28. Головіна, Т. П. Мова тіла: невербальна комунікація в міжособистісному спілкуванні / Т. П. Головіна. – Санкт-Петербург: Пітер, 2019. – 224 с.
29. Григор'єва, Г. В. Психологія невербальної комунікації / Г. В. Григор'єва. – Київ: Либідь, 2020. – 280 с.
30. Мілуш, В. Кожна людина творить суспільство: хореографічний проект / В. Мілуш // Мистецтво танцю. – 2021. – № 3. – С. 45–52.
31. Тема 3 «Невербальна комунікація суть, види та особливості / moodle.znu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=201772
32. <https://www.contemporary-dance.org/francois-delsarte.html>
33. Кайдалова Л.Г., Пляка Л.В. (2011). Психологія спілкування: навчальний посібник. Х.: НФаУ. С.132.
34. Вержиховська О.М. (2018). Особливості використання невербальних засобів спілкування під час роботи з молодшими школярами з порушеннями інтелектуального розвитку. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки) : збірник наукових праць. № 11. С.48-58.
35. Карапетова О.В. (2013). Засоби невербальної комунікації вчителя як чинник ефективної навчальної діяльності. Актуальні проблеми психології: зб.наук.праць Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України. Том УІ, Психологія обдарованості, Вип. 9. С. 158-166.